

การตายดี : มุมมองจากผู้สูงอายุไทยพุทธ

นางจินต์จุฑา รอดपाल

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

GOOD DEATH : PERSPECTIVES FROM THAI BUDDHIST ELDERLY

Mrs. Jinjuta Rodpal

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Nursing Science Program in Nursing Science

Faculty of Nursing

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

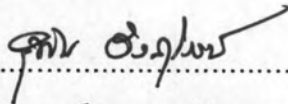
Copyright of Chulalongkorn University

491859

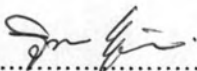
หัวข้อวิทยานิพนธ์   การตายดี : มุมมองจากผู้สูงอายุไทยพุทธ
โดย   นางจินต์จุฑา รอดพาล
สาขาวิชา   พยาบาลศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิราพร เกศพิชญวัฒนา
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม   อาจารย์ ร.อ. หญิง ดร. วาสนี วิเศษฤทธิ์

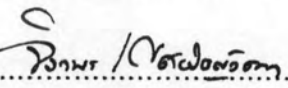

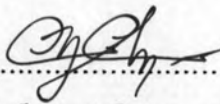
คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรบัณฑิต

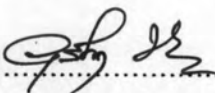
.... คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ร.ต.อ. หญิง ดร. ยุพิน อังสุโรจน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. จินตนา ยูนิพันธุ์)

.... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิราพร เกศพิชญวัฒนา)

.... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ ร.อ. หญิง ดร. วาสนี วิเศษฤทธิ์)

พ.ท. หญิง ..... กรรมการ
(พันโทหญิง ดร. วาสนา นัยพัฒน์)

จินต์จุฑา รอดพาล : การตายดี: มุมมองจากผู้สูงอายุไทยพุทธ. (GOOD DEATH PERSPECTIVES FROM THAI BUDDHIST ELDERY) อ.ที่ปรึกษา : ผศ. ดร.จิราพร เกศพิชญวัฒนา, อ. ที่ปรึกษาร่วม : อ.ร.อ. หญิง ดร. วาสนี วิเศษฤทธิ์. 187 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายการตายดีที่มาจากมุมมองของผู้สูงอายุไทยพุทธ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เป็นระเบียบวิธีวิจัย ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้รับการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 ชมรม รวม 40 คน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ทำการสนทนากลุ่มมีการบันทึกเทปร่วมกับการสังเกตและการบันทึกภาคสนาม ทำการถอดเทปบทสนทนาจากการสนทนากลุ่มโดยการถอดข้อความแบบคำต่อคำ (Verbatim Transcription) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

ผลการวิจัยพบว่าความหมายการตายดีจากมุมมองของผู้สูงอายุไทยพุทธประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก ซึ่งได้แก่ 1) ตายอย่างสงบ เป็นการจากไปอย่างสงบเหมือนคนนอนหลับ จิตไม่ฟุ้งซ่าน รักษาใจให้เป็นปกติสามารถน้อมนำจิตใจให้สงบโดยการระลึกถึงสิ่งที่เป็นบุญเป็นกุศลที่ได้สร้างสมมา 2) ตายตามธรรมชาติ เป็นการตายตามอายุขัยหมดสภาพของสังขารร่างกายค่อยๆ หมดไปตามธรรมชาติ ไม่ป่วยนานเป็นภาระให้ลูกหลานต้องมาดูแล ไม่ต้องทนทุกข์ทรมานด้วยการรังชีวิต ในยามที่จะจากไปมีลูกหลานห้อมล้อมเกิดการยอมรับต่อการจากไป และ 3) ตายอย่างหมดห่วง เป็นการตายที่หมดห่วงหลังจากได้มีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆไว้แล้ว ทั้งในด้านเตรียมใจตนเอง เตรียมครอบครัว เตรียมทรัพย์สินสมบัติ และการเตรียมทำบุญสะสมบุญสะสมความดี

จากผลการศึกษานี้ทำให้เข้าใจเกี่ยวกับความหมายของการตายดีที่มาจากมุมมองของผู้สูงอายุไทยพุทธ โดยบุคลากรทางสุขภาพสามารถใช้ข้อค้นพบจากการศึกษานี้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุเมื่อเข้าสู่วาระสุดท้ายของชีวิตเพื่อให้เกิดการจากไปอย่างสงบตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ

สาขาวิชา.....พยาบาลศาสตร์.....ลายมือชื่อนิสิต.....จินต์จุฑา รอดพาล.....
 ปีการศึกษา.....2549.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....จิราพร เกศพิชญวัฒนา.....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....วาสนี วิเศษฤทธิ์.....

4877561336 : MAJOR NURSING SCIENCE

KEY WORD: GOOD DEATH / THAI BUDDHIST ELDERLY

JINJUTA RODPAL : GOOD DEATH : PERSPECTIVES FROM THAI BUDDHIST
ELDERLY. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. JIRAPORN
KESPICHAYAWATTANA, Ph.D., THESIS CO-ADVISOR : CAP. WASINEE
WISESRITH, Ph.D., 187 pp.

The purpose of this study was to explore the meaning of good death from perspectives of Thai Buddhist elderly. A qualitative research method by focus group discussion was applied as a methodology in this study. Five focus groups discussion were done with forty participants which were Thai Buddhist older persons member of elderly clubs in Ayutthaya province. The focus group discussion were tape-recorded, observation, and field note writing. The focus group discussion were transcribed verbatim and data were analyzed by content analysis.

Results of the study were displayed as followed.

The meaning of good death from perspectives of Thai Buddhist elderly consisted of three themes: 1) Death with peacefulness means dying person having peaceful mind without confuse, as a sleep and concentrating to good and merits been done that person. 2) Natural death means death as end of life course, expired of physical body slowly according to nature, not be burdensome to others, surrounded by descendants and accepted to one' death. 3) Death without worrisome means dying with preparedness of mind, family, property, and merit.

This study explained meaning of good death perspectives from Thai Buddhist elderly. Health providers can use the finding of this study to develop nursing care for elderly at the end of life for peaceful death straight to demand of elderly.

Field of study.....Nursing Science ..... Student's..... *Jinjuta Rodpal*
Academic year .....2006..... Advisor's..... *Jiraporn K. Wattana*
Co-advisor's ..... *Wasinee Wisersith*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถและความช่วยเหลืออย่างยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิราพร เกศพิชญวัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ร.อ. หญิง ดร. วาสนี วิเศษฤทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้ความรู้ ให้กำลังใจ ให้โอกาสได้เรียนรู้ และพัฒนากระบวนการคิด พร้อมทั้งชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความห่วงใยเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ ผู้วิจัยรู้สึกประทับใจและซาบซึ้งในความเมตตากรุณาเป็นที่สุด และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. จินตนา ยูนิพันธุ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้กำลังใจและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ยิ่ง และกราบขอบพระคุณพันโทหญิง ดร. วาสนา นัยพัฒน์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์มีความชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณคณาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ด้วยความรักความเมตตาตลอดระยะเวลาที่ได้ศึกษา ณ ที่นี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งยิ่งและจะจดจำไว้ในใจตลอดไป อีกทั้งกราบขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้การสนับสนุนทุนในการวิจัย ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์อย่างสูงสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

กราบขอบพระคุณเจ้าหน้าที่แผนกส่งเสริมสุขภาพ สาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา และเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยทุกท่านที่อำนวยความสะดวกระหว่างเก็บข้อมูล ขอขอบคุณผู้สูงอายุทุกท่านเป็นพิเศษที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันด้วยมิตรไมตรีอันดีเยี่ยม และให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการวิจัยครั้งนี้ รวมถึงผู้ช่วยผู้วิจัยทุกท่านที่ช่วยในการเก็บข้อมูลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนๆหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้เป็นกัลยาณมิตรเอาใจใส่ให้กำลังใจซึ่งกันและกันด้วยความรักความปรารถนาดีเสมอมา ท้ายที่สุดขอขอบคุณชีวิตที่เป็นเพื่อนคอยดูแลห่วงใยเป็นแรงใจที่สำคัญตลอดเวลา ตลอดจนครอบครัวที่คอยให้กำลังใจจนทำให้สามารถสำเร็จการศึกษาอย่างภาคภูมิใจ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
แนวคิดเบื้องต้น	5
คำถามการวิจัย	6
ขอบเขตการวิจัย	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	7
แนวคิดเกี่ยวกับความตาย	17
การพยาบาลผู้ป่วยระยะสุดท้าย	32
ประเด็นจริยธรรมในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย.....	40
ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยในวาระสุดท้ายของชีวิต.....	45
การวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม.....	52
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	71
สรุปการทบทวนวรรณกรรม	78
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	80
ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้วิจัย	80
ขั้นที่ 2 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	82
ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล	91
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย	95
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	96

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	122
บทที่ 5 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	125
อภิปรายผลการวิจัย	126
ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้	144
รายการอ้างอิง	148
ภาคผนวก	161
ภาคผนวก ก เอกสารพิทักษ์สิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูลการเข้าร่วมวิจัย และเอกสารพิจารณาจริยธรรมในการวิจัย	162
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองผู้เข้าร่วมการวิจัย	168
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	175
ภาคผนวก ง ตารางที่ 2 การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และการตรวจยืนยันความถูกต้องของข้อมูลโดยอาจารย์ที่ปรึกษา	184
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	187

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

- 1 กลุ่มสนทนา จำแนกตามเพศ อายุ และจำนวนปีที่ เป็นสมาชิกชมรม.....96
- 2 ตารางรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม.....185